

Biến đổi khí hậu, rừng, và bạn

Tăng cường năng lực về REDD+ cho khu vực châu Á-Thái Bình Dương
Tháng 3 năm 2012

RECOFTC - The Center for People and Forests là tổ chức phi lợi nhuận quốc tế duy nhất chuyên về tăng cường năng lực lâm nghiệp cộng đồng và quản lý rừng phân cấp ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương. Khởi đầu từ một trung tâm tri thức thành lập năm 1987, RECOFTC đã tích cực hỗ trợ phát triển tổ chức, chính sách và các chương trình lâm nghiệp cộng đồng trong khu vực.

Các quan điểm thể hiện trong tài liệu này không nhất thiết phản ánh quan điểm của RECOFTC (Trung tâm vì Con người và Rừng) và của Cơ quan Hợp tác Phát triển Na Uy (Norad). RECOFTC và Norad từ chối bất kỳ sai sót hoặc thiếu sót trong bản dịch của tài liệu này từ phiên bản gốc bằng tiếng Anh sang các ngôn ngữ khác.

Xuất bản bởi:

RECOFTC - The Center for People and Forests
P.O. Box 1111
Kasetsart Post Office
Bangkok 10903, Thailand
Tel: +66 (0)2 940 5700
Fax: +66 (0)2 561 4880

Bản quyền: ©2012 RECOFTC-Trung tâm vì Con người và Rừng cho phép sản xuất một phần hoặc toàn bộ tài liệu này dưới hình thức in ấn hay bản mềm cho các mục đích giáo dục hoặc phi thương mại mà không cần lệ phí hoặc sự đồng ý trước bằng văn bản, với điều kiện các bản sao không được sản xuất hoặc được phân phối vì mục đích lợi nhuận hoặc thương mại và nguồn tài liệu được trích dẫn đầy đủ. Bản sao và bản dịch của tài liệu này phải được trích dẫn đầy đủ trên trang in đầu tiên hoặc hình đầu tiên khi sử dụng phương tiện truyền thông kỹ thuật số. Bản quyền của các phần khác nhau trong tài liệu này thuộc sở hữu của những người khác, không phải là của RECOFTC, cũng cần được tôn trọng. Cho phép tóm tắt tài liệu có trích dẫn nguồn. Việc sao chép khác, tái xuất bản, đăng bài trên các máy chủ, hoặc chia sẻ theo các danh sách, đòi hỏi phải có sự cho phép. Xin vui lòng gửi yêu cầu bằng văn bản xin tái xuất bản tới RECOFTC-Trung tâm vì Con người và Rừng hoặc gửi thư điện tử với các yêu cầu của ông/bà tới info@recoftc.org.

Ấn phẩm này được xây dựng bởi Chương trình tăng cường năng lực về REDD+ cho cấp cơ sở, khu vực Châu Á – Thái Bình Dương, bao gồm bốn quốc gia, Lào, Indonesia, Nepal và Việt Nam. Để biết thêm thông tin về chương trình tại Việt Nam, xin vui lòng liên hệ:

RECOFTC Việt Nam
Tầng 3, số 2 Phố Trần Huy Liệu
Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam
Điện thoại: +84 (0)4 3726 4745
Fax: +84 (0)4 3726 4746
Email: vietnam@recoftc.org
Website: www.recoftc.org

Ảnh do RECOFTC cung cấp

Mục đích của ấn phẩm

Ấn phẩm này là tài liệu nguồn cho các thúc đẩy viên cấp cộng đồng, giải thích một cách đơn giản nhất những kiến thức cơ bản về biến đổi khí hậu và vai trò của rừng để nâng cao nhận thức về Giảm phát thải do mất rừng và suy thoái rừng (REDD+) cho các bên liên quan cấp cơ sở. Chúng tôi đã chọn các câu hỏi dưới đây vì những câu hỏi này được các cộng đồng đề cập rất thường xuyên và các thúc đẩy viên cấp cơ sở cần có câu trả lời đơn giản nhất để truyền tải một thông điệp điệp thống nhất trong các vùng và các quốc gia dự án.

Câu hỏi thường gặp

1 Biến đổi khí hậu là gì?

4 Biến đổi khí hậu có tác động gì với cộng đồng địa phương và ngược lại?

2 Nguyên nhân gây biến đổi khí hậu?

5 REDD+ là gì?

3 Vai trò của rừng trong biến đổi khí hậu là gì?

6 Kinh doanh cacbon rừng là gì?

7 Các vấn đề trong REDD+ là gì?

8 REDD+ có thể có ý nghĩa gì cho cộng đồng địa phương?

9 Vai trò của RECOFTC trong REDD+ là gì?

1 Biến đổi khí hậu là gì?

Để hiểu biến đổi khí hậu, trước tiên chúng ta phải hiểu “khí hậu” là gì và nó khác “thời tiết” như thế nào. Mặt khác, điều quan trọng là biết rằng tất cả các lớp khí bao quanh trái đất cùng với nhau được gọi là khí quyển.

Sự khác biệt giữa thời tiết và khí hậu là thời gian. Thời tiết là điều kiện thường ngày của khí quyển, và khí hậu là đặc điểm của khí quyển trong các khoảng thời gian tương đối dài, chẳng hạn như vài thập kỷ hoặc vài thế kỷ.

Khi chúng ta nói về biến đổi khí hậu, chúng ta nói về những thay đổi trung bình của thời tiết hàng ngày trong các khoảng thời gian dài. Bạn có thể đã từng nghe nói cha mẹ bạn hoặc những người lớn tuổi nói rằng trong những ngày này mùa hè nóng hơn rất nhiều và mưa cũng nhiều hơn. Những thay đổi về nhiệt độ trong mùa hè gần đây có thể cho biết rằng kể từ khi cha mẹ của bạn và những người lớn tuổi còn trẻ khí hậu đã thay đổi

Vì vậy, một cách đơn giản, chúng ta có thể xem biến đổi khí hậu là một sự thay đổi trong mô hình thời tiết dài hạn.

2 Nguyên nhân gây biến đổi khí hậu?

Khí quyển bao gồm nhiều lớp khí và nhiều loại khí. Một loại khí quan trọng là khí Cacbonic, thường được biết đến là CO_2 . Hoạt động của con người như sản xuất, lái xe và chặt phá rừng làm phát thải khí Cacbonic vào khí quyển. Nồng độ tăng của khí Cacbonic và các khí khác, được gọi chung là khí nhà kính, làm cho bầu không khí tích trữ nhiều nhiệt từ mặt trời, do đó làm tăng nhiệt độ trên trái đất dẫn tới hiện tượng nóng lên toàn cầu, hay là hiệu ứng nhà kính. Đối với hiện tượng nóng lên toàn cầu, khí cacbonic có tác động lớn hơn so với các loại khí khác vì khí này chiếm tỷ lệ cao hơn so với các khí nhà kính khác trong khí quyển. Ngoài ra, cấu trúc vật lý của chất khí cũng có tác động đến hiệu ứng nhà kính mà khí đó gây ra.

Nhiệt độ khí quyển có tác động mạnh mẽ tới mô hình thời tiết và khí hậu. Vì vậy, thay đổi mức độ Cacbonic trong khí quyển có thể gây ra những thay đổi bất ngờ trong các hệ thống thời tiết của chúng ta và cuối cùng là trong các mô hình khí hậu trái đất. Nhiệt độ càng cao, điều kiện thời tiết trở càng nên khắc nghiệt hơn.

3 Vai trò của rừng trong biến đổi khí hậu là gì?

Trên toàn thế giới, rừng và đất dưới rừng hiện đang lưu trữ hơn một triệu triệu tấn cacbon, gấp đôi số lượng trôi nổi tự do tìm thấy trong bầu khí quyển dưới dạng CO₂. Hoặc tương đương với trọng lượng của khoảng 2000 lần tổng trọng lượng của cả 7 tỷ người trên thế giới, tính trung bình mỗi người 70kg! Khi mật độ và/ hoặc diện tích rừng gia tăng, chúng hoạt động như “bể chứa cacbon”, vì chúng hấp thụ và lưu trữ cacbon. Ngược lại, bạn có thể tưởng tượng rằng nếu tất cả các khu rừng mất hết, hàng tấn khí cacbonic sẽ phát thải vào bầu khí quyển. Trong kịch bản như vậy, rừng sẽ trở thành một nguồn phát thải khí cacbonic, do đó góp phần tạo nên hiệu ứng trái đất nóng lên. Điều này lần lượt dẫn đến các biến động nghiêm trọng trong hệ thống thời tiết và khí hậu. Do đó giữ rừng không bị phá giúp giảm lượng phát thải khí cacbonic vào khí quyển và làm giảm tác động của biến đổi khí hậu.

Nạn phá rừng đóng góp 12-17% lượng phát thải khí cacbonic toàn cầu mỗi năm. Do đó, nếu chúng ta làm mất rừng, chúng ta không chỉ mất chức năng hấp thụ của rừng mà cacbon đã được lưu trữ trong đất và thực vật sẽ phát thải vào khí quyển một lần nữa, tiếp tục gây ra biến đổi khí hậu.

Ngoài vai trò hấp thụ các khí gây hiệu ứng nhà kính, rừng còn có nhiều giá trị trong việc giải quyết các vấn đề biến đổi khí hậu. Rừng duy trì mây che phủ, phản xạ ánh mặt trời trở lại bầu khí quyển, tăng cường quá trình bốc hơi nước và tăng nồng độ hơi nước trong khí quyển, làm mát không khí. Ngoài ra, rừng có các chức năng khác nhau về môi trường và đảm bảo nhu cầu sinh kế, giúp người dân điều chỉnh chiến lược sinh kế của họ để thích ứng với biến đổi khí hậu. Hơn 1,6 tỷ người trên toàn thế giới phụ thuộc vào tài nguyên rừng về mặt sinh kế. Rừng trở nên đặc biệt quan trọng như một nguồn dinh dưỡng và thu nhập trong thời gian khí hậu bất lợi và mất mùa.

4 Biến đổi khí hậu có tác động gì với cộng đồng địa phương và ngược lại?

Phần lớn những tác động của biến đổi khí hậu đối với hệ thống tự nhiên và xã hội loài người còn chưa được biết. Tuy nhiên, chúng ta biết rằng nếu rừng bị mất nhanh hơn khả năng nó có thể phục hồi, người dân sống trong và xung quanh rừng sẽ là những người đầu tiên bị ảnh hưởng, vì họ phụ thuộc vào rừng để có thực phẩm, chỗ ở, thuốc men và các nhu cầu sinh hoạt thường ngày khác. Tiếp cận nước và thực phẩm có chất lượng, cùng lũ lụt và hạn hán khắc nghiệt là những thách thức to lớn, và biến đổi khí hậu sẽ làm cho những thách thức đó lớn hơn nữa.

Điều này làm cho cộng đồng địa phương trở thành một đối tác rất quan trọng trong việc bảo vệ và quản lý rừng, và cách họ sử dụng hoặc quản lý rừng có tác động đáng kể đối với biến đổi khí hậu toàn cầu. Nếu các cộng đồng địa phương không thực sự tham gia, các khu rừng dễ trở thành mục tiêu của các hành động xâm lấn, khai khoáng, phá rừng để trồng cây công nghiệp và khai thác gỗ bất hợp pháp. Nhu cầu thực phẩm và nhiên liệu ngày càng cao, gia tăng đói nghèo ở nông thôn, và yếu kém trong thực thi pháp luật làm cho những thách thức ngày càng tăng trong việc giải quyết các vấn đề về biến đổi khí hậu thêm phần trầm trọng. Tuy nhiên, nếu cộng đồng tham gia vào việc bảo vệ và quản lý rừng của họ, các nguyên nhân tàn phá rừng khác nhau có thể được giải quyết và có thể giúp giảm bớt lượng phát thải khí cacbonic vào khí quyển.

5 REDD+ là gì?

Giảm phát thải từ mất rừng và suy thoái rừng (REDD+) là một sáng kiến toàn cầu nhằm giảm lượng phát thải khí cacbonic từ rừng vào bầu khí quyển. Điều này được thực hiện bằng cách khuyến khích các quốc gia hoặc bảo vệ, hoặc duy trì lâu dài rừng chất lượng cao, và ít nhất là giữ nguyên diện tích rừng và bồi thường cho thu nhập mà họ đã có thể có nếu chuyển đổi rừng sang mục đích canh tác nông nghiệp hoặc các mục đích sử dụng đất khác. Như tên gọi phản ánh, REDD+ đặc biệt nhằm mục đích giảm lượng phát thải khí cacbonic từ mất rừng và suy thoái rừng, mặc dù có những lợi ích quan trọng khác như giảm nghèo và bảo tồn đa dạng sinh học. Nếu thành công, REDD+ có thể giúp bảo vệ và tăng cường khả năng làm bể chứa carbon của các khu rừng trên thế giới và tối đa hóa tiềm năng của rừng để làm chậm và giảm tác động của biến đổi khí hậu.

Một yếu tố quan trọng của REDD+ là cơ chế tài chính - nguồn và phương pháp khuyến khích các quốc gia bảo vệ rừng của họ. Một lựa chọn cung cấp tài chính cho REDD+ là thị trường cacbon. Trong trường hợp này các nước phát triển và các công ty tư nhân cung cấp tài chính cho việc xây dựng và triển khai REDD+. Điều này sẽ được giải thích thêm trong câu hỏi dưới đây.

6 Kinh doanh cacbon rừng là gì?

Việc trả tiền cho hấp thụ và lưu trữ cacbon vào sinh khối rừng được hiểu là kinh doanh cacbon rừng. Thị trường cacbon rừng là phương tiện kinh tế trong đó các nhà sản xuất hoặc người bán cacbon (ví dụ những người quản lý rừng và các cộng đồng) được đền bù bởi các khách hàng quốc tế (ví dụ các chính phủ và các tổng công ty) cho các nỗ lực bảo tồn rừng của họ. Đổi lại, người mua có được văn bản chứng nhận cacbon được gọi là tín chỉ cacbon. Thị trường các-bon rừng bồi thường cho cacbon tích tụ và hấp thụ trong rừng.

Thiết kế và hoạt động của một thị trường cacbon rừng quốc tế vẫn còn đang được tranh luận ở cấp toàn cầu, mặc dù có một lượng nhỏ các dự án tư nhân REDD+ tự nguyện kinh doanh cacbon rừng trên thế giới. Có khả năng là một thị trường cacbon rừng quốc tế sẽ không hình thành trước năm 2020, mặc dù một số quốc gia và một số Bang sẽ có thị trường cacbon của mình (ví dụ như nước Úc và Bang California của Hoa Kỳ) và có thể bắt đầu mua tín chỉ REDD+ quốc tế sớm hơn (ví dụ 2015).

7 Các vấn đề trong REDD+ là gì?

Vì khái niệm REDD+ còn tương đối mới nên hình thành một số vấn đề cần được xem xét một cách nghiêm túc. Những vấn đề này được thảo luận ở các cấp khác nhau, từ cấp cơ sở đến cấp quốc gia và quốc tế.

Một câu hỏi được tất cả mọi người quan tâm là các chính phủ sẽ quản lý tiền liên quan đến REDD+, bao gồm các quỹ mà họ sẽ nhận được để thực hiện các cơ chế REDD+ và doanh thu từ việc bán tín chỉ cacbon, như thế nào. Có tiền chưa phải là đủ, các chính phủ cần để tạo ra các thể chế từ cấp thôn bản tới cấp quốc gia và xây dựng năng lực cho các bên liên quan về quản lý các quỹ và chia sẻ lợi ích theo những nỗ lực thực hiện REDD+ trong một khu vực nhất định. Vấn đề này sẽ phức tạp hơn nữa do quyền sở hữu đất còn chưa rõ ràng và do những thách thức trong giải quyết các động cơ gây mất rừng và suy thoái rừng, các nguyên nhân liên quan và sự hiểu biết về mối liên hệ qua lại trong các tình huống khác nhau.

Các vấn đề khác ở cấp cộng đồng và cấp quốc gia được thảo luận thường xuyên trên quy mô toàn cầu là:

- Làm thế nào để đo chính xác lượng cacbon được lưu trữ trong các khu rừng và đất rừng;
- Tiêu chí để được hỗ trợ kinh phí REDD+ là gì;
- Các cộng đồng phụ thuộc vào rừng nên được tham gia vào cơ chế REDD+ như thế nào;
- Ai sẽ đảm bảo rằng việc Đồng thuận một cách Tự do, Được thông tin đầy đủ và được báo trước (FPIC) được các bên liên quan tại địa phương nhất trí trong quá trình thực hiện REDD+;
- Bằng cách nào để đạt được sự đồng thuận của cộng đồng phụ thuộc vào rừng;
- Ai sẽ là người có quyền đối với các khu rừng và cacbon được lưu trữ tại đó và ai sẽ quyết định về quyền và các vấn đề về sở hữu có liên quan;
- Điều gì sẽ xảy ra nếu REDD+ xung đột với các chính sách của chính phủ;
- Nếu quyền sở hữu đất đai và các quyền về cacbon được xác định, ai sẽ đo cacbon và đo như thế nào;
- Kiến thức kỹ thuật trong thương mại cacbon sẽ được phát triển ra sao;
- Ai sẽ đảm bảo rằng những người hưởng lợi ở cộng đồng sẽ đạt được sự thỏa thuận công bằng?

8 REDD+ có thể có ý nghĩa gì cho cộng đồng địa phương?

Ý nghĩa của REDD+ cho cộng đồng địa phương là có cơ hội để được bồi thường không chỉ từ việc hạn chế khai thác gỗ và bán lâm sản ngoài gỗ như trong quá khứ mà còn từ việc duy trì cây rừng trong tương lai. Ngoài ra, họ vẫn tiếp tục sử dụng dịch vụ môi trường rừng, thực phẩm, nguyên liệu và thuốc men trong khi được trả tiền để quản lý rừng bền vững. Khai thác gỗ và lâm sản ngoài gỗ sẽ phụ thuộc vào chính sách quốc gia về REDD+. Ngoài các lợi ích tiền tệ, cơ chế REDD+ có thể được sử dụng để làm rõ quyền sở hữu đất, mang lại lợi ích cho người dân địa phương, gợi mở các lựa chọn mới trong việc thu hoạch gỗ, củi, lâm sản ngoài gỗ, xây dựng các cơ chế tìm kiếm sự đồng thuận và khiếu nại, và việc cải thiện hệ thống quản trị rừng tại cấp địa phương. Do đó, cộng đồng địa phương là người giữ chìa khóa cho sự thành công của REDD+, vì họ là người có nhiều nhất để được hoặc mất. Quyền của họ phải được tôn trọng, nếu muốn REDD+ được triển khai.

Sự xuất hiện và phát triển của REDD+ theo hướng tăng kích lệ tới các nhà quản lý rừng đã thu hút được sự chú ý trên toàn thế giới. Lợi ích tiền tệ tiềm năng của REDD+ có thể hình thành thông qua thương mại các bon rừng như đã giải thích ở phần trước. Tuy nhiên, cần xác định chi phí và lợi ích riêng cho từng khu vực phù hợp với tình huống của địa phương.

9 Vai trò của RECOFTC trong REDD+ là gì?

Vai trò của RECOFTC trong REDD+ và biến đổi khí hậu nói chung là cung cấp thông tin cập nhật và chính xác nhất ở mức có thể, với cách thức dễ hiểu, tới các bên liên quan thuộc tất cả các cấp. RECOFTC không đứng về phía REDD+ và cũng không chống lại cơ chế này. RECOFTC phục vụ như một tổ chức tăng cường năng lực, cung cấp thông tin toàn diện cho các bên liên quan, để họ có thể tự quyết định có muốn tham gia REDD+ hay không. Ngoài ra, RECOFTC truyền tải mối quan tâm và các vấn đề từ cấp cơ sở đến cấp quốc gia và quốc tế và do đó giúp thiết kế các chính sách. RECOFTC cũng truyền tải các vấn đề quốc tế đến địa phương để các bên liên quan cơ sở có thể nhận thức được những gì được thảo luận ở cấp cao hơn.

Các hoạt động hiện tại của RECOFTC hướng tới tăng cường năng lực của các bên liên quan trong lĩnh vực lâm nghiệp. Các hoạt động này bao gồm các chủ đề quan trọng, như kiến thức cơ bản về biến đổi khí hậu, vai trò của rừng trong giảm nhẹ và thích ứng với biến đổi khí hậu, cải thiện quản trị và các cơ chế chia sẻ lợi ích, giải quyết xung đột, và hiểu biết về Đồng thuận, một cách tự do, Được thông tin đầy đủ và được báo trước (FPIC) trong bối cảnh REDD+, được coi là các chủ đề quan trọng đối với cộng đồng để họ có thể tham gia vào cơ chế REDD+ một cách có ý nghĩa. Hơn nữa, nhận biết được sự thiếu hụt về tính rõ ràng liên quan tới cơ chế REDD+ ở cấp toàn cầu, RECOFTC đưa ra các sáng kiến tăng cường năng lực dựa trên nhu cầu và theo đuổi chúng một cách thận trọng để đảm bảo các mong đợi về cơ chế REDD+ của các bên liên quan mang tính thực tiễn.

In trên giấy tái chế

Norad

Với sự hỗ trợ của Cơ quan Hợp tác phát triển Na Uy

THE CENTER FOR
PEOPLE AND FORESTS

RECOFTC - The Center for People and Forests

P.O. Box 1111

Kasetsart Post Office

Bangkok 10903, Thailand

www.recoftc.org